

eenmalige uitgave

TER BORCH

Thuis in Zwolle

2025-2026 €9,95

9 789462 587366

Een kijkje achter de
schermen bij
stadsmuseum ANNO

Impressie van de
zeventiende-eeuwse
familie Ter Borch

Interview met
kunstenaar
Jasper Abels

Ter Borch thuis in Zwolle

6 sept 2025 t/m 1 feb 2026

*Thuis bij Ter Borch -
kunstenarsfamilie in Zwolle*

**museum
de fundatie**

*Alles is Familie -
Ter Borch thuis in Zwolle*

Arno

Stadsmuseum Zwolle

Gesina & gezien worden

Academiehuis

Grote Kerk Zwolle

inhoud

4

Zwolse Cultuurmakers

6

Voorwoord

7

Column Celyna Keates

8

*Interview met kunstenaar
Jasper Abels*

'Gesina ter Borch inspireert mij'

16

*Oude meesters, frisse blikken
Bij Cibap duiken studenten in het
werk en leven van Ter Borch*

18

Geestverwant

20

*Alles is familie
Een kijkje achter de schermen
bij Stadsmuseum ANNO*

22

Woordraadsel

24

*Geesken,
Kunst, liefde en verlies in een
muzikale animatie*

28

*Welkom thuis bij Ter Borch
Expositie in Museum
de Fundatie Zwolle*

32

*De stad als atelier
ArtEZ kijkt verder dan de
muren van de academie*

33

Teken mee met Gesina

34

*Ter Borch in het archief
Interview met Collectie Overijssel*

36

Tekenmomentje

38

*Column Krzysztof
Dobrowolski-Onclin*

39

*Met naald en draad
Borduur mee!*

40

*Geesken live
Concert met animatie*

41

Gesina en de dood

44

*De familie Bartelds
is elkaars grootste kracht
en inspiratie*

46

*In de zeventiende hemel
Van Ter Borch tot Hriech*

50

Oliekoecken

52

Wie is wie?

54

*Ben je wat je eet?
De zoektocht naar de beste
versie van onszelf is tijdloos*

58

Colofon

Van museum tot muziekpodium: deze Zwolse cultuurmakers vormen samen de motor achter het Ter Borch- halfjaar.

Koffie, cultuur en kerkmagie

In het hart van het oude centrum vind je het Academiehuis. Deze 600 jaar oude kerk is omgetoverd tot het grootste overdekte plein van de stad: een bruinende plek voor kunst, cultuur en historie. Hier struik je langs boekenkasten vol tweedehands pareltjes, nip je aan een heerlijke cappuccino, luister je naar prachtige – soms spontane – concerten of lunch je onder de prachtige versierde gewelven.

Academiehuis Grote Kerk, Grote Markt 18

www.academiehuis.nl

Foto: Bert Visser

Zo zag je Zwolle nog nooit

Dompel jezelf onder in de verhalen van de stad bij ANNO Stadsmuseum Zwolle. In dit museum vind je verrassende vondsten, prikkelende vragen en spannende stadsverhalen. Ook leuk: kinderen kunnen hier samen met (groot)ouders/verzorgers hun hart ophalen. Vanuit het ANNO Café kijk je uit op de sfeervolle museumtuin, een oase midden in de stad, waar je met mooi weer heerlijk kunt zitten.

ANNO, Melkmarkt 41

www.anno.nl

Foto: Nienke de Groot

Waar makers groeien

Bij ArtEZ borrelt het van aanstormend talent op het gebied van muziek, dans, theater en design. De twee Zwolse ArtEZ-locaties zijn creatieve hotspots waar de makers van morgen hun stem vinden, hun stijl ontwikkelen en de wereld een stukje mooier maken. Je kunt er ook regelmatig terecht voor expo's en uitvoeringen. Hou de agenda in de gaten!

ArtEZ, locatie Conservatorium: Aan de Stadsmuur
88 / locatie Sophiagebouw: Rheinvis Feithlaan 50
www.artez.nl

Foto: Maaïke Ronhaar

Creatief vakmanschap

Bij Cibap draait alles om skills en stijl. Op deze mbo-vakschool voor vormgeving ontwikkelen creatieve talenten hun ideeën, kennis en vaardigheden. Begint het bij jou ook te kriebelen? Volg dan een creatieve training bij Cibap Next en geef je carrière een boost. Er is volop keuze: van creatief denken tot meubelmaken.

Cibap, Nijverheidstraat 11
www.cibap.nl/www.cibapnext.nl

Foto: Mark Monsma

We want more!

Of je nu zin hebt in dans, cabaret of (klassieke) muziek: bij Zwolse theaters zit je altijd goed. Twee prachtige locaties – Theater De Spiegel en Schouwburg Odeon (met het gezellige Café Foyé!) – zorgen voor een avond vol verwondering, ontroering, nieuwe inzichten en applaus. Op beide locaties kun je vooraf een hapje eten.

Theater de Spiegel, Spinhuisplein 14 /
Schouwburg Odeon, Blijmarkt 25
www.zwolsetheaters.nl

Foto: Wouter van der Sar Photography

Museum met een wolkje glamour

Je ziet 'm al van ver: die fonkelende 'Wolk' bovenop Museum de Fundatie. Met zijn 55.000 wit-blaue keramische tegels een echte eyecatcher. Binnen ontdek je topstukken uit De Fundatie Collectie en Collectie Provincie Overijssel, naast werken van jonge talenten en gevestigde namen. Tip: vanuit Hannema's museumbar op de derde verdieping heb je een prachtig uitzicht over de historische binnenstad.

Museum de Fundatie, Blijmarkt 20
www.museumdefundatie.nl

Celebrate music, support talent

Hedon is dé spot in Zwolle waar muziek, nachtleven en creatief talent samen tot expressie komen. Van dampende shows tot nachtelijke vibes – in Hedon beleef je het allemaal. Daarnaast geeft Hedon jong talent een podium en de tools om de volgende stap in hun carrière te maken! Celebrate music, support talent!

Poppodium Hedon, Burgemeester Drijbersingel 7
www.hedon-zwolle.nl
 Foto: Stefan Lucassen

Lezen, loungen en lattes

Of je nu ontspanning of juist nieuwe inspiratie zoekt: bij Stadkamer laad je op zoals jij wilt. Strijk neer in de Huiskamer voor een kop koffie, vind een nieuw boek om bij weg te dromen, omring jezelf met groen in de Tuinkamer of doe mee aan één van de vele (kinder)activiteiten. Niets hoeft, veel kan. Stadkamer: dé plek als je even niets wilt – of juist alles.

Stadkamer Centrum, Zeven Alleetjes 1a
www.stadkamer.nl
 Foto: Buurman Fotografie

Filmpje pakken?

Toe aan een momentje helemaal voor jezelf of juist met je favoriete gezelschap? Filmtheater Fraterhuis is een charmant filmtheater in het hart van Zwolle. Met internationale pareltjes, fijne arthouse films, leuke workshops en lezingen, pakkende documentaires en bekroonde klassiekers voor jong en oud. Dé plek voor de echte film liefhebber, zeven dagen in de week van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat.

Filmtheater Fraterhuis, Blijmarkt 25
www.filmtheaterfraterhuis.nl
 Foto: Joop van Putten

De schatkist van de regio

Duik in het geheugen van de regio bij Collectie Overijssel. Deze archieforganisatie bewaart (overheids)informatie van vroeger voor de wereld van nu: van eeuwenoude documenten tot zeldzame foto's, van oude kaarten tot vergeten dagboeken. Of je nu op zoek bent naar je eigen familiegeschiedenis, nieuwsgierig bent naar het verleden van je stad of gewoon houdt van bijzondere verhalen: hier valt altijd iets te ontdekken.

Collectie Overijssel, Melkmarkt 41
www.collectieoverijssel.nl
 Foto: Collectie Overijssel

Verbinden, versterken en impact maken

Creative Works is de community voor creatieve makers en doeners uit de 22 gemeenten van Regio Zwolle: van filmmaker tot decorbouwer, van auto-noom kunstenaar tot art director. De creatieve sector telt meer dan 150 beroepen en Creative Works brengt ze samen, versterkt de sector en maakt impact. Creativiteit krijgt een podium in maatschappelijke én economische vraagstukken. Kortom: Creative Works geeft creatieven een podium!

www.creativeworksregiozwolle.nl
 Foto: Creative Works Regio Zwolle

'Haar werk inspireert mij als maker'

FOTO: MARIEKE DIJKHOF

Jasper Abels (1987, Tubbergen) is een Nederlandse fotograaf en kunstenaar met een poëtische en gelaagde beeldtaal. Hij combineert fotografie met collage, animatie, handwerk en video tot magische werelden vol emotie en symboliek.

Zijn stijl, waarin mode, natuur en fantasie samenkomen, ontwikkelde hij na opleidingen aan het Cibap in Zwolle en de Koninklijke Academie in Den Haag. Zijn werk werd geëxposeerd in onder meer Kunstmuseum Den Haag en verscheen in bladen als *Vogue* en *Vanity Fair*. In 2023 stond hij centraal in de documentaire *Pretty Sorrow*, uitgezonden op het Nederlands Film Festival en NPO2.

Gesina ter Borch was scherpzinnig, gevoelig en getalenteerd. Samen met haar broers kreeg ze schilderlessen van haar vader Gerard ter Borch I (Gerard de Oude). Haar broer Gerard II (Gerard de Jonge) groeide uit tot een bekend kunstenaar. Gesina had minstens zoveel talent, maar voor een vrouw was het in de zeventiende eeuw vrijwel onmogelijk om als professioneel kunstenaar te werken. Toch bleef ze tekenen, schilderen en schrijven. Ze legde honderden alledaagse en intieme momenten vast in kleurige tekeningen, zelfportretten en persoonlijke teksten. Ze tekende mensen op straat, vrienden en familie, mode, feestjes, verlies en verlangen. Het alledaagse leven van haar tijd, bekeken door haar blik.

Kleurrijke binnenwereld

In 2023 ontdekte kunstenaar Jasper Abels haar werk bij toeval in het archief van ANNO Stadsmuseum Zwolle. 'Ik voelde me gelijk verbonden met haar, ook al leven we ruim driehonderd jaar na elkaar. Haar gevoeligheid en blik op de wereld zijn van alle tijden', vertelt Jasper. Hij raakte gefascineerd door haar tekeningen en dagboeknotities vol zelfreflectie. 'Haar werk lijkt op het eerste gezicht licht en vrolijk, maar wie goed kijkt, ontdekt verdriet en verlangen. Dat raakt me persoonlijk en inspireert mij als maker.'

In de expositie *Gesina & gezien* worden vertaald Jasper haar blik naar het nu. Met een bijzondere mix van fotografie, collage, couture, interactieve installaties en digitale technieken neemt hij je mee in een sprookjesachtige wereld. Centraal in de expositie is een installatie van grote kijkkasten, sober aan de buitenkant, kleurrijk en verhalend van binnen. Wie dichterbij komt en door een van de openingen gluurt, ziet een kleurrijke binnenwereld vol verhalen, emoties en kunst. Letterlijk en figuurlijk een inkijkje in de gevoelswereld van Gesina en Jasper.

Dat de expositie plaatsvindt in het Hoogkoor van het Academiehuis waar Gesina ter Borch en haar familie begraven liggen, geeft het extra betekenis. Jasper maakt niet alleen de schoonheid van haar werk zichtbaar, maar ook het rauwe randje. 'Ze heeft net als ik een broertje en zusje verloren. Dat verdriet, en misschien wel die verwerking, zie je terug in haar werk, in schetsen van skeletten en begrafenisscènes.' Zo komen haar kunst en haar persoonlijke verhaal mooi samen, precies op de plek waar ze haar laatste rustplaats vond.

Door de achteringang naar binnen, een beetje links aanhouden en dan een meter of tien, daar was het graf waar Alma moest zijn. Op haar sneakers liep ze geruisloos naar de glanzend grijze steen van Gesina ter Borch in de Grote Kerk. Ze had een rustig tijdstip gekozen, er waren wat toeristen, vrijwilligers achter de balie praatten met elkaar. Hoog boven haar de wit bepleisterde gewelven, gedragen door machtige pilaren. Binnenvallend zonlicht fonkelde in de kroonluchters, zwevend als grote goudkleurige spinnen. Alma keek naar de grafsteen. Was het raar om hier even op je hurken te gaan zitten en je hand erop te leggen? Maar ze ging al door haar knieën, ze spreidde haar vingers, voelde de initialen en de jaartallen in de gladde steen, uitgesleten door miljoenen voetstappen. 'Thanx', zei Alma.

A 8011 LW 18 →

G E E S T V E R W A N T

[@ALMA]

ZWOLLE 2000 06 02

Binnen in het Hoogkoor bleef Alma met één toegeknepen en één opengesperd oog staan bij een van de kijkdozen. Wat een grappige kleine tekeningen, dacht ze. Met zoveel aandacht getekend, en dan die kleuren in waterverf. Ze liep verder naar een andere doos. Dit kijkgat was lager, ze boog voorover, haar handen steunend op haar knieën, haar neus raakte bijna de kunststoffen wand, het besloeg een beetje, ze rook haar ochtendboterham met aardbeienjam. Opnieuw zag ze kleurige figuurtjes, elk detail leek belangrijk. Het waren mensen met hun alledaagse dingen; een meisje dat haar haar borstelt, een jongen met een kat, flanerende mensen in de Sassenstraat, geliefden op een bankje, een huwelijkse ruzie. Alma drukte haar bril nog wat hoger op haar neus. Ze las sierlijke krulletters over het 'elendiche houwelijk'. Alma rechtte haar rug en zag zichzelf even als een schim weerspiegeld in de wand. Dit is **bloggen** in de zeventiende eeuw, dacht ze.

Er kwamen mensen achter haar staan die wachtten tot Alma was uitgekeken. Ze voelde zich even ongemakkelijk omdat ze geen plaatsmaakte, maar ze boog nog een keer om beter te kijken. Ze was meteen weer gegrepen door de precisie van de tekeningen, de tederheid. Probeerde Gesina door haar tekeningen grip op haar leven te krijgen? Dat snap ik, dacht Alma.

Ze had Gesina daar een week eerder ontmoet, nou ja, soort van. En dat paste wel, want Alma was iemand die niet veel praatte. Ze schreef liever, in het notitieblok op haar **telefoon**, over gesprekjes die ze opving op een terras, voorbijgangers die haar opvielen. Ze plaatste er **foto's** bij die ze maakte van mensen die ze tegenkwam op straat, van gebouwen, kunst, bomen, – dingen die ze de moeite waard vond. Ze zette dat allemaal klaar om te **posten** op **Instagram**. Maar terwijl de **cursor** boven 'Delen' zweefde dacht ze meestal 'who cares'. En dan boog de **cursor** weer af naar 'Afsluiten'. Mensen op **sociale media** gaan zelden na of wat ze **posten** echt wel zo leuk is als ze denken, vond Alma.

Tot dat bezoek aan Academiehuis Grote Kerk. Het was een bleke morgen in september, een vlagerige wind probeerde de zomer te verjagen. Alma legde haar hand op haar opwaaiende rok toen ze naar de ingang aan het Grote Kerkplein liep, ze was benieuwd naar de expositie 'Gesina en Gezien worden'.

Ze pakte haar **telefoon**, hield de lens voor het kijkgat, maakte een **foto** van de tekeningen, glimlachte even naar de wachtende bezoekers en liep verder naar het zelfportret van Gesina. Aha, dacht Alma. Ze zag de oogopslag, dromerig maar alert, blozende wangen, de kleine rode lippen, licht getuit, alsof ze een binnenpretje had. Ze haalde haar **smartphone** weer uit haar tas.

Meteen na thuiskomst klapte Alma haar **laptop** open en **googelde** Gesina. Ze vond plakboeken, poëziealbums, nog meer ingekleurde tekeningen, zorgvuldige observaties, notities. De kop thee naast haar **laptop** dampde allang niet meer toen ze **Instagram** opende. Haar laatste **post** was van vier maanden geleden. Een **foto** van een stelletje, weerspiegeld in het raam van een trein, een genoteerde gespreksflard en een **gefilterde foto** van het landschap. Geen **reacties**, **hartjes** of **duimpjes**.

Alma haalde diep adem. Toen maakte ze een nieuwe **post** en begon te **tikken**.

DEVENTER 1631 11 15

ZWOLLE 1690 04 16

g

t

[GESINA TER BORCH]

Dus leeft
 Ik sien door
 Ik sien door konst doet sien:
 Deughe, Rijckheit, sekerheit,
 De mensche geest Eeuwighe lef,
 D'Alreelike Natuur, en d'
 Dit Overgheleek seken.
 Te sekenken miloedigh i geen
 Op dat men in dees maddel. se
 Wie dan vernoocht wil sijne
 Op dat men in
 Wie dan vernoocht
 Moet sich verand

er Geest
 ke Kerven.
 dees glansrijke Kerven.
 er; Hier garen du het meest,
 inum sij van Jonge te Eeren.
 lus, vanden goet;
 te haast t'zou zyn gebeoren.
 s and're selanfflik doet;
 selu alles sien en hooren.
 n in Japn te sien en hooren
 en hooren.
 sien en hooren:
 en Doren.

Veel liever wil ick noch, bij leeuwen en bij draecken,

Als bij een boose vrou, mijn rust en woonplaes maeken.

8011 LW 18

B

Gesina komt
tot leven in

Geesken

Kunst, liefde en
verlies in een
muzikale animatie

Gesina (Geesken) ter Borch komt tot leven in haar drie zorgvuldig samengestelde kunstalbums, vindt opera- en muziektheaterregisseur Wim Trompert. Geïnspireerd door haar albums maakte hij samen met Camerata Trajectina een muzikale animatie over haar en haar kunstzinnige familie.

Door Wim Trompert

Aan talent was geen gebrek bij de Zwolse familie Ter Borch. Vader Gerard I was kunst-schilder en gaf zijn kinderen les in tekenen en schilderen. Zijn zoon Gerard II groeide uit tot een succesvol kunstenaar. Ook dochter Gesina werd door haar vader opgeleid. En dat was niet zo vanzelfsprekend in de zeventiende eeuw, zoals ook familieviend Joost Roldanus wist.

In een van de drie albums van Gesina schreef hij het volgende gedicht:

*'t Is loflijck dat een mans-persoon,
Wel leert veel goede consten schoon.
Maer't is noch meerder prijsens
weert*

*Dat dochters hebben soo geleert.
[...]*

*Waerom en souden dochters niet
Gelijck men hier en eldens siet.
Tot const te leeren sijn bequaem?
Dat haer maeckt een vermaerde
naem*

Roldanus schrijft dat het prijzenswaardig is wanneer een man de 'schone kunsten' leert, en vraagt zich af waarom dochters niet ook geschikt zijn om zich daarin te bekwamen. Voor Gesina leek de toekomst als zelfstandig kunstenaar open te liggen. Toch kwam het daar nooit van.

Gesina stond vaak model voor de schilderijen van haar broer Gerard II. Ze leest of schrijft een brief, speelt op een luit, ontvangt een aanbieder of nipt aan een glaasje wijn. Altijd duidelijk herkenbaar als Gerards mooie, jonge zusje. Gesina verschijnt in allerlei dagelijkse scenes uit haar tijd. Ze blijft je bij: ze is knap, expressief en komt sympathiek en intelligent over.

Grappig, gedurfd en mysterieus

Echt tot leven komt Gesina in haar albums, de drie boeken waarin ze naar hartenlust tekende en schilderde, en waarin we haar vorderingen kunnen volgen. Ze liet zich inspireren door de muziek van haar tijd en reflecteerde op de gebeurtenissen in haar leven. Ze was trots op haar albums. Familie en vrienden mochten ze bekijken en er soms zelfs in schrijven.

De albums doen denken aan poesiealbums, maar dan met tekeningen en aquarellen van een goed opgeleide kunstenaar: Gesina zelf. Ze was een uitstekend illustrator. Met haar quasi-naïeve stijl wist ze de kern van ieder lied of gedicht feilloos te raken. Haar werk is grappig, gedurfd, ontroerend en mysterieus. Achter de ogenschijnlijk vrolijke taferelen gaat een hele wereld schuil.

Een van de meest opvallende terugkerende figuren in haar tekeningen en aquarellen is de Dood die iemand uit haar omgeving naar het graf begeleidt. Ze tekent hem als een wandelend – maar niet angstaanjagend – skelet. Eerder als een zachtaardige vriend die haar naasten op weg helpt naar een betere wereld.

Zielsverwanten

Gesina had een bijzondere band met haar jongste broertje Moses. Ondanks het leeftijdsverschil van veertien jaar waren ze zielsverwanten. Moses was al op jonge leeftijd enorm getalenteerd en waarschijnlijk tekenden ze regelmatig samen. Je voelt hun onderlinge band dankzij de portretten die ze door de jaren heen van elkaar maakten. Het verlies van Moses tijdens de Tweede Engels-Nederlandse Oorlog in 1667 greep Gesina diep aan. Hij kwam om bij Harwich, en dat

Muzikale animatie

In de muzikale animatie *Geesken* wordt de kunstenaarsfamilie Ter Borch in vijf bedrijven tot leven gebracht. Dat leven is op het eerste gezicht één groot spel: de gezinsleden portretteren elkaar liefdevol in steeds andere uitdossingen. Maar de aquarellen van Gesina laten zien dat achter die vrolijke façade een schrijnende gevoelswereld schuilgaat. Een wereld met onvervulde dromen, liefdesverdriet en angst voor de dood.

Geesken: the making off

Voor de animatie *Geesken* bestudeerde maker Wim Trompert zowel de albums van Gesina als de kunstwerken van haar en haar familie. Hij verdiepte zich in het zeventiende-eeuwse Zwolle en luisterde naar muziek die mogelijk in huize Ter Borch klonk.

De schilderijen van Gerard ter Borch II en de levendige aquarellen van Gesina vormen de visuele basis. Alle teksten in de animatie komen uit haar eigen albums.

Voor de muziek werkte Trompert samen met Camerata Trajectina, hét ensemble dat gespecialiseerd is in Nederlandse muziek uit de renaissance en barok. Zij verzorgden de selectie, de reconstructie, arrangementen, uitvoering en opname. De stemmen in de animatie worden vertolkt door Tineke Roseboom, David van Laar en Berend Eijckhout.

Geesken is de derde muzikale animatie van Trompert en duurde drie jaar om te maken.

De stad als atelier

ARTEZ WINTERLAB - FOTO: MAAIKE RONHAAR

Bij ArtEZ krijgen jonge makers de ruimte om zichzelf te ontwikkelen en samen te werken aan kunst die verder kijkt dan de muren van de academie. Ook tijdens het Ter Borch-halffjaar, vertelt hoofd Illustration Design Marc Bouwmeester.

Door René Karomi

WAT TYPEERT ARTEZ?

'Bij ArtEZ werken studenten en docenten dagelijks aan kunst die raakt, bevraagt en verbindt. Van muziek tot beeld en van educatie tot performance: we leiden studenten op tot kunstenaars, betrokken burgers en scherpe denkers. Altijd met de wereld buiten de muren als oefenruimte. Tijdens het Ter Borch-halffjaar zie je dat terug: studenten werken aan educatieprojecten, live tekenlessen en nieuwe beelden bij het werk van Ter Borch. In samenwerking met Museum de Fundatie krijgt historisch werk een hedendaagse vertaling.'

HOE PARTICIPEREN JULLIE IN HET TER BORCH-PROJECT?

'Dat doen we op meerdere manieren. De grondgedachte van de familie Ter Borch – leer van en met elkaar – sluit naadloos aan bij de houding die wij op de kunstacademie uitdragen. Het leek ons dan ook vanzelfspre-

kend om zowel onszelf als onze studenten op verschillende manieren aan dit project te verbinden. Binnen de Academie voor Art & Design staat individueel onderzoek centraal. Studenten werken vanuit een persoonlijke thematiek en verkennen hoe zij deze kunnen inzetten voor hun eigen artistieke en professionele ontwikkeling.'

HOE HEBBEN JULLIE HET AANGEPAKT?

'We hebben gekozen voor samenwerkingen die inhoudelijk van meerwaarde zijn voor zowel Museum de Fundatie als ArtEZ. De opleidingen Graphic Design, Illustration Design, Interieurarchitectuur, Animation en Comic Design zijn met verschillende deelprojecten aan de slag gegaan. Zo is er een live tekenklas waarbij bezoekers van Museum de Fundatie kunnen meekijken met het tekenen naar waarneming, dus hoe je jouw waarneming omzet naar een illustratie. Een student van Docent Beeldende Kunst en Vormgeving ontwikkelde een educatief programma voor bij de tentoonstelling in het museum. Daarnaast doen studenten mee aan The Big Draw. Daarbij schilderen zij etalageruiten in de stad in de stijl van Ter Borch. Graphic Design neemt in september het werk van Ter Borch als uitgangspunt voor een project, de resultaten zie je vanaf december in Museum de Fundatie.'

HOE SLUIT HET TER BORCH-PROJECT AAN BIJ JULLIE EIGEN ONDERWIJSFILOSOFIE?

'Het sluit aan bij ons competentiegericht kunst- en ontwerp onderwijs: een integrale benadering van kennis, vaardigheden en attitude. Competenties verwijzen naar het vermogen om effectief te functioneren binnen een toekomstige beroepspraktijk. Hierbij gaan we uit van zelfstandige sturing en een grote mate van verantwoordelijkheid. Een groot deel van het curriculum draait daarom om (begeleid) individueel onderzoek, aangevuld met technische en theoretische vakken die studenten helpen hun praktijk te verdiepen.'

ArtEZ is gevestigd op twee mooie locaties: de academies Art & Design en Theater & Dans zijn gevestigd in het voormalige Sophia Ziekenhuis, het Conservatorium in een voormalig klooster midden in de stad.

ArtEZ Academie voor Art & Design
ArtEZ Academie voor Theater & Dans
Rijnvis Feithlaan 50, Zwolle

ArtEZ Conservatorium
Aan de Stadsmuur 88, Zwolle
Bekijk meer op www.ArteZ.nl.

Zwolle als podium voor de toekomst

ArtEZ is stevig geworteld in Zwolle en werkt actief samen met lokale en regionale partners, maar kijkt ook over de grens: in november 2026 is ArtEZ trotse host van het internationale ELIA-congres, waarbij kunstacademies uit heel Europa samenkomen rondom de toekomst van kunstonderwijs.

Teken mee met Gesina ter Borch

Voorafgaand aan het Ter Borch-project hield ArteEZ-student Elwira van Pijkeren een enquête over tekenen. Slechts een kwart van de ondervraagden blijkt zichzelf te zien als iemand die dat kan. Die uitkomst vormde het beginpunt van haar eindonderzoek voor haar studie Docent Beeldende Kunst en Vormgeving: hoe komt het dat ons beeld van tekenen zo beperkt is en hoe kan ik dat begrip verbreden?

Door Elwira van Pijkeren

Wanneer mensen zeggen niet te kunnen tekenen, bedoelen ze vaak: ik kan niet realistisch tekenen. Tijdens het zoeken naar een vorm voor het afstudeerproject voor het vak Educatie kwam ik in contact met Museum de Fundatie. Daar ontstond het idee om een educatief ontwerp te ontwikkelen rond de werken van Gesina ter Borch, die tekenen benaderde als een persoonlijke, verhalende taal. Het doel was om bezoekers van de expositie *Thuis bij Ter Borch* in Museum de Fundatie laagdrempelig te laten kennismaken met de diversiteit van tekenen.

Gesina tekende haar omgeving, familie en mode, en combineerde dit met het schrijven van poëzie. In haar werk vond ik herkenning met hedendaagse vormen van visuele dagboekkunst, illustratie en vormgeving.

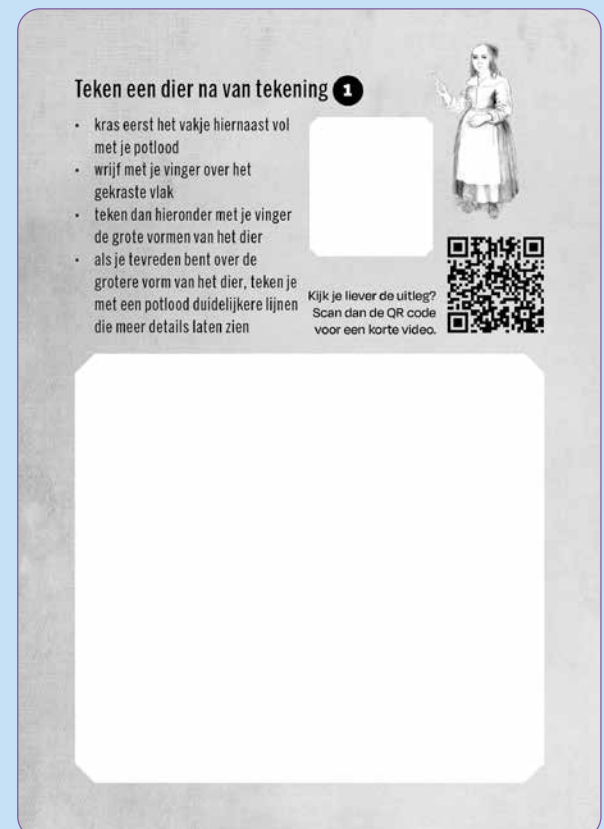
Voor het educatief ontwerp heb ik gebruikgemaakt van meerdere theorieën, leerstijlen en Wicked Art Assignments. Door het werk van Gesina ter Borch te analyseren – van technische opbouw tot thematische gelaagdheid – ontdekte ik hoe zij als jonge vrouw midden in haar tijd stond en deze op eigenzinnige wijze documenteerde. Haar werk is een inkijsje in een ander tijdperk en een uitnodiging om tekenen opnieuw te begrijpen: als denken met de hand, als observatie én expressie.

Vanuit al deze invalshoeken heb ik samen met Museum de Fundatie een tekenwerkboek op A5-formaat gerealiseerd met toegankelijke opdrachten die uitnodigen tot kijken, verbeelden en uitwisselen. Het is een ode aan tekenen als universele taal, en een brug tussen bezoeker en kunstwerk.

Elwira van Pijkeren (1972)

werkt als adviseur visuele communicatie en vormgeving bij de regionale netwerkorganisatie Regio Zwolle. Daar draagt ze vanuit haar vakgebied bij aan verbindingen op bestuurlijk niveau. Naast haar werk volgde ze de deeltijdopleiding Docent Beeldende Kunst & Vormgeving bij ArteEZ, waar ze een passie voor tekenen en schilderen ontwikkelde.

Afstudeerproject Educatie

tekenmomentje

Teken je week!

Met een paar lijntjes per dag kun je iets heel alledaags speciaal maken. Het gaat om de aandacht voor de kleine, gewone dingen en de kunst van goed kijken.

In een dagboek kun je schrijven, maar ook tekenen! Kunstenaar Gesina ter Borch (1631–1690) maakte meerdere boeken vol met tekeningen en gedichten. De tekeningen geven een bijzonder inzicht in haar leven.

2.

Teken elke dag iets
iets wat je hebt gezien,
gevoeld of
meegemaakt.

3.

Zet de datum erbij.
Geef je tekening een
titel – dat maakt het extra
leuk om terug te kijken!
Na een week heb je een
mini-tentoonstelling van je
leven.

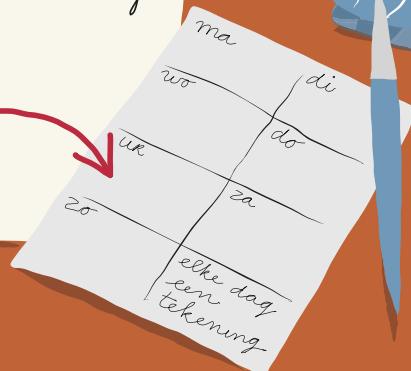

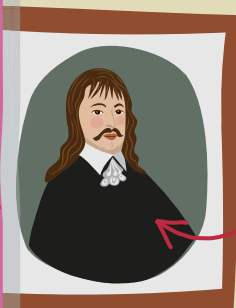
1.

Verdeel een papier
in 7 vakjes – één
voor elke dag.

maandag

Tot in New York zijn de schilderijen te zien van de Zwolse Gerard ter Borch de Jonge (1617-1681).

Wat hem zo beroemd maakte? Bijvoorbeeld de manier waarop hij stoffen schilderde. Satijn, zijde, fluweel en katoen.

je ziet de stoffen levensecht glansen, kreuen en plooiën op zijn schilderijen.

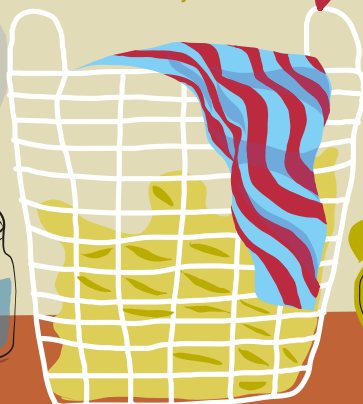
1.

Zo doe je mee

Speur naar stof

Kijk om je heen: een sjaal in een plooi, een shirt op de vloer, een volle wasmand – allemaal tekenen waard.

Teken wat je ziet

4.

Laat perfectie los

Moeilijk? Zet een wekker op 3 minuten per tekening. Hoe meer, hoe leuker!

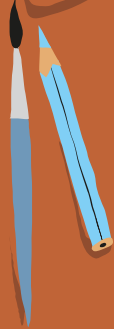
2.

Let op vouwen, schaduwen, patronen en structuren. Gebruik potlood, kleurpotlood, krijt of aquarel.

3.

Zoom in

Wat zie je van dichtbij? Glans, randjes, contrast? Bestudeer het goed!

Gebruik zacht potlood, kleurpotloden, of experimenteer met krijt of aquarel als je dat hebt.

tekenmomentje Kunst in je wasmand

Interessante dingen om te tekenen zijn nooit ver weg. Kijk om je heen en maak van een volle kapstok of die ongevouwen was je inspiratiebron.

Museum de Fundatie
Thuis bij Ter Borch.
6 september 2025 t/m 1 februari 2026.

GEESKEN: CONCERT MET ANIMATIE TOONT HET LEVEN VAN GESINA TER BORCH

Saskia Coolen
(blokfluit &
viola da gamba),
Arjen Verhage
(luit & citer),
Cassandra Luckhardt
(viola da gamba) en
Constance Allanic
(viola da gamba
& harp).

FOTO: GREEN ROOM CREATIVES – SOPHIE VAN BOVEN

Start je zondag in stijl met een bijzonder klassiek concert vol beeldende kunst in Schouwburg Odeon. Krijg onder het genot van een kopje koffie en iets lekkers een inkijkje in het bijzondere leven van Gesina (Geesken) ter Borch. Een unieke kans, want dit is de enige live-uitvoering van de muzikale animatie in dit Ter Borch-halfjaar.

We herkennen Gesina ter Borch in talloze schilderijen van haar beroemde broer Gerard: als boerenmeisje in een eenvoudig jurkje, of als deftige dame in een zijden japon. Maar Gesina was zelf ook een begaafd kunstenares. In een tijd waarin vrouwen zelden ruimte kregen om hun talent te ontwikkelen, maakte zij gedurfde, grappige en ontroerende tekeningen en aquarellen. In de bijzondere animatie *Geesken* komt haar werk op indrukwekkende wijze tot leven. Met livemuziek en vertelling ontstaat een meeslepende ervaring waarin beeldende kunst en klank elkaar versterken. In vijfenveertig minuten word je

meegevoerd door de wereld van de zeventiende-eeuwse kunstenaarsfamilie Ter Borch, waarin liefde, verlies, kunst en muziek met elkaar verweven zijn. De tekeningen van Gesina vormen de kern van het verhaal, ondersteund door de prachtige animaties van regisseur Wim Trompert.

Authentieke instrumenten

De livemuziek komt van Camerata Trajectina, hét ensemble dat bekendstaat om hun levendige interpretaties van Nederlandse muziek uit de renaissance en barok. De vijf musici gebruiken authentieke instrumenten als

viola da gamba, luit en blokfluit, en wisselen zang af met instrumentale intermezzo's die je letterlijk en figuurlijk meevoeren naar de wereld van de jonge Gesina. De muziek maakt het onhoorbare hoorbaar: het ruisen van papieren, het galmen van een oude zaal, het verlangen in een brief. Lieder die Gesina mogelijk zelf kende omlijsten haar verhaal en creëren een intieme sfeer waarin je haar gevoelswereld ervaart alsof je er zelf bij bent.

Het verhaal van Gesina raakt

In *Geesken* vertelt Gesina over verloren liefdes, haar geliefde broertje dat sneuvelt voor het

vaderland, en over haar grote liefde voor kunst. Je kijkt mee door haar ogen, vol verwondering, verdriet, kracht en verbeelding. Bij leven kreeg Gesina van het grote publiek niet de aandacht die ze verdiende, maar nu, in het culturele stadsprogramma *Ter Borch thuis in Zwolle*, is die aandacht er wel en krijgt ze het podium dat ze verdient.

De voorstelling *Geesken* met livemuziek is te zien op zondag 14 september om 11.30 uur in Schouwburg Odeon, Blijmarkt 25 in Zwolle. Kaarten zijn te bestellen via www.zwolsetheaters.nl/geesken.

Lees meer over de muzikale animatie op pagina 24.

GESINA TER BORCH, *OVERWINNING VAN DE SCHILDERKUNST OVER DE DOOD*, 1660, AQUAREL, 24,3 X 36 CM, RIJKSMUSEUM, AMSTERDAM

KUNST ALS TROOST, TAAL EN TEGENGIF

GESINA EN DE DOOD

Ze was slim, artistiek begaafd en bouwde binnen de muren van haar ouderlijk huis een indrukwekkend oeuvre op. De tekeningen en teksten van Gesina ter Borch blijven tot op de dag van vandaag intrigeren: over kunst, sterfelijkheid, en vrouwelijke creativiteit in een mannenwereld.

Door Henk Vijver

Colofon

TER BORCH thuis in Zwolle is een eenmalige uitgave ter gelegenheid van het Ter Borch-halfjaar in Zwolle (6 september 2025 t/m 1 februari 2026)

Uitgave

WBOOKS, Zwolle
info@wbooks.com
wbooks.com

In samenwerking met: Academiehuis Grote Kerk, ANNO Stadsmuseum Zwolle, ArtEZ, Cibap, Collectie Overijssel, Creative Works, Filmtheater Fraterhuis, Museum de Fundatie, Poppodium Hedon, Stadkamer, Zwolse theaters.

Eindredactie en contentcoördinatie

MCM Tekst, Mirjam van Huet en Jorien Marcus

Medewerkers aan dit nummer

Annelynn Kooistra, Auke-Jan Weening, Bep van Ballegooie, Bert Visser, Buurman Fotografie, Carline Vrielink, Caroline Ellerbeck, Celyna Keates, Chourouk Hriech, Daphne Markvoort, Edo Koch, Elwira van Pijkeren, Erik Franssen, Eva Heijne, Gerard van der Sluijs, Gijs Dragt, Gijs Eggink, Green Room Creatives – Sophie van Boven, Henk Vijver, Jasper Abels, Joop de Haan, Joop van Putten, Jorien Marcus, Krzysztof Dobrowolski-Onclin, Maaïke Ronhaar, Marieke Dijkhof, Mark Monsma, Niels Blekemolen, Nienke de Groot, René Karomi, Rianne Schieving, Robert Westera, Sanne van de Kraats, Stefan Lucassen, Tessel Vleeskens, Thomas Bartelds, Wim Trompert, Wouter van der Sar.

Voorzijde

Fotografie: Jasper Abels, Styling: Astrid Schilders, Model: Daimy van Betuw
@ Micha Models, Hair & Make up: Sandra Govers @ Frank Agency

Beeldmateriaal pagina 22 en 23: Rijksmuseum, Amsterdam

Ontwerp

Studio Jasmin Latupeirissa

© 2025 WBOOKS Zwolle / de auteur(s)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam.

© c/o Pictoright Amsterdam 2025.

ISBN 978 94 625 8736 6

(advertentie)

Nu verkrijgbaar!

Door
Jan van de Wetering
en
Gerdien Verschoor

Duik in het fascinerende verhaal van de beroemde kunstenaarsfamilies Ter Borch uit Zwolle. Dit boek neemt je mee op een boeiende reis door het gezinsleven, de mode en het leven van alle dag tijdens de zeventiende eeuw, gezien door de ogen van Gesina Ter Borch en haar getalenteerde familie. Een rijk geïllustreerd boek voor zowel kunst- als geschiedenisliefhebbers!

Kom kijken. Kom
maken. Ontdek
wat er ontstaat.

Voel je net als
Ter Borch,
thuis in Zwolle.

